

A BOLKY KISASSZONYOK.

AZ ÖREG Mitroviczné a nagy karosszékekben ült, az aranytükör alatt és büszke volt rá, hogy soha semmiféle gyerekbetegsége nem volt. Hatan voltak testvérek — Isten nyugosztalja őket — s mind átestek mindenem, de őt nem fogta se kanyaró, se bárányhimlő, számarköhögés, se semmi. Azt mondják, akit gyerekkorában elkerül az efféle, azt nagykorában veszi elő s annál veszélyesebb. Na, hála Istennek, ez sem vált be — s le is kopogta mindjárt a szék karján: jó órában szóljak — nem keresett a betegség soha. Hiába, jól mondja a szólásmondás, hogy nincsen szabály kivétel nélkül, igaz, hogy mértékkel élt világeletemben ésatöbbi, ésatöbbi, de nem figyelt rá senki. A nagyetű Kozmáné már az uzsonnán jártatta az eszét, — ami igen jó szokott lenni ilyenkor vasárnap délutánonként a Bolky kisasszonyoknál — a két leány pedig mereven ült a kis szalonzsuffal körül, beleriadva az utolsó néhány hét s a ma délután furcsa történéseibe.

Talán négy-öt hete, hogy ez a Mihályfi, a Krisztina-majori intéző bejött a boltba képeslevelezőlapért. Kora estébe hajlott s mind a hárman bent voltak. Katalin és Erzsébet hátrább, az üvegkalickában valami üzleti levelet írtak s a kisebbik — Józsa — kitergette az albumokat az intéző elé. Az intéző óriás testével betöltötte az egész kis boltot, ahogy ott állott csizmásan, bricseszben — sörtes gazdászkalapját, lovaglőostorát kézben tartotta — s lapozott az albumban, de nem nézett oda, hanem úgy lesunytt fejjel felsandított a lányra, ügyetlenül és csodálkozásformán. Már másodszor lapozta az albumot visszafelé, akkor azt mondta, miután köhentett:

— M... mennyi sok levelezőlapjuk van.

— Ó, van még! — Két másik albumot hozott a lány s egy kis mozdulattal a forgó állványra mutatott, amelyen inkább helyi felvételek voltak, a Kossuth Lajos-utca, az állami gimnázium, a Rákóczi-szobor és a Városháza.

Az intéző végül is találomra kiemelte Greta Garbót, meg a Bercsésényi-ligetet, a szökőkúttal.

— Ezt kérem.

— Huszonnégy fillér.

Kitette a pénzt apróba, köszönt s az ajtóból visszafordult.

— Meg egy... egy kis noteszt is kérnék.

— Kockásat?

— Kockásat... — és népdalosan rezegettette a hangját.

Azóta majd mindennap bejárt az intéző és a Bolky kisasszonyok megrezzentek a kis boltban, ahol jószágú könyvek és egyéb papírok, folyóiratok és ceruzák között üldögéltek már időtlen-idők óta. Hetenként felváltva egyikük takarított és főzött délelőttönként, délután mind a hárman bementek az üzletbe, s itt kedvesek voltak és tiszták. S ha nem jött vevő és minden rendben volt, akkor a könyveiket olvasták, felvágatlanul, úgy oldalról belelesve, ami nehéz és fárasztó ugyan, de már beleszoktak és már a fejüket mindig féloldalt tartották kicsit, mint a csodálkozó, szelíd madarak. A tekintetük valami mélységet és messzeséget kapott már, a szájuk — egyre halványodó és vékonyodó szájuk, amelyet megszigorítottak az idők — valami bölcs és fanyar kedvességet kapott. Nem voltak beszédes természetűek, ahogy ott ültek a könyvek között — mint lapok közé préselt régi virágok egy verses, kapcsos emlékalbumban, — keveset beszéltek, mert amiről beszélni érdemes, azt elmondják az írók amúgy is.

Kezdet nélkül, eredendően vénlányok voltak a Bolky kisasszonyok, ahogy föld a föld, víz a víz és felhő a felhő, az Isten rendeléséből, öröktől fogva és változhatatlanul. Talán vénlány volt már az anyjuk is, csak valahogy tévedésből, csodából szülte őket rendre; minden ősi vénlány lehetett és talán sose voltak fiatalok, már úgy születtek vénlányok.

A boltocska eltartotta őket és ők hálásak voltak neki érte és úgy tisztelték, mintha idősebb bátyjuk lett volna. Elgondozták, dédelgették, díszítették s most éppen azon gondolkoztak, hogy — a helyi lap szerkesztőjével karöltve — kölcsönkönyvtárat csinálnak. — Ó, hivatás ez, terjeszteni a betűt, a kultúrát!

Estéknként sétára mentek hármában a folyó partjára s megilletődve lestek rá a holdra, amint a tulsóparti füzesekből elédugja a fejét. Vasárnap délelőtt a Szent Demeter-templomba jártak, buzgón imádkoztak, kicsi hangjukon dicséreteket énekeltek, nikkelpénzt hullajtottak a perselyekbe s barna krajcárokat osztogattak a koldúsoknak. Délután vendégek jöttek, Mitroviczné, a trafikos és Kozmáné, a nyugdíjas özvegy és akkorra jó süteményeket készítettek. Habos, diós csókot és püspökkenyeret, nyáron madártej, vagy vaníliafagylaltot, néha édes likőröket ittak, ősszel mustot, — új diót ropogtattak hozzá — s az esztendőök szálltak felettük, úgy szálltak csendesen, mint a galambok a Demeter-templom tornya felett s ők megültek az idők vackában, halkan bűgva egyet-egyet, mint azok az árkádok melegében.

Most megrezzentek. Az intéző kis gíggje majd mindennap megállott a Főutcán a boltjuk előtt. Mihályfi bejött — már kezitesókolomot köszönt — és vásárolt töltőtollat, kopírpapírt, pirostintát, rajzszoget és egy napon — könyvet. Megvette Petőfi összes költeményeit díszkiadásban s ettől kezdve beszélgetett. Sőt egyszer már nem is vett semmit.

— Csak úgy benéztem kegyedekhez, — mondta — erre volt dolgom — és beszélt a Krisztina-majori eseményekről s volt egy anek-

dotája : a gróf Zemplényi-uradalomban történt volna a dolog. A kis konteszek nem akartak enni. Az öreg gróf meg mindig rájuk ripakodott, hogy mit affektálnak ! Ez az eleje. Na a minap aztán beállít a harkánypusztai számadózkodás, hogy azt mondja : méltóságos uram, affektálnak a malacok. — Na, hogy, hogy? — Hát nem akarnak enni. — Jó, hehehe, nagyon kedves, a vén csacsi hallotta, hogy a gróf azt mondta a lányoknak s azt hitte, hogy . . . és körülményesen elmagyarázta a dolgot.

És Józsa — Bolky Józsa — nevetett ! Ó, sokat nevetett, hogy a Krisztina-majorban van egy hófehér tehén, Samunak hívják és akaratos állat, van aztán ott egy béresné, Tohonyákné nevezetű, az feji, de mástól nem hagyja magát az Istennek se s Tohonyáknénak kék fejkendőt kell kötni a fejéhez. Egyszer új kendőt kapott s Samu majd összetörte az istállót. Hát ilyet ! És van ottan két nagy kutya : a Bundás, meg a Zsandár és négy kisebb : Szellő, Floki, Cicke és Furdancs és van egy egészen picike, de ennek van a leghosszabb neve : Ferdinánd, jaj de jó ! Van ott egy istállólegény is, aki felemel egy ökröt — bizony Isten — rettentő ereje van és van . . . van tizennégy ló. És az intézőlakás elé csináltak kertet — az ablak elé — valami gyönyörű, és van egy akácfa, amelyik minden esztendőben kétszer nyílik, ó, rettentő sok érdekes dolog van a Krisztina-tanyán és igazán mindennap történik valami.

S Bolky Józsa el-elnevetégtél a dolgokon — még a kezét is összecsapta — s tán a nevetéstől, — de mintha telni, gömbölyödni kezdett volna és a szeme megfényesedett, a hangja hangosabb lett, a mozdulatai szélesebbek ; szépült — de igazán — szépülni kezdett Bolky Józsa s huncutokat mondott az intézőnek, például azt mondta búcsúzóban : tiszteltetem a Samut ! Erre az nagyon nevetett s meglengette az ajtóból a gazdászkalapját — hahaha, jó, majd megmondom neki, hahaha s megkérdem, mit izen vissza, hahaha — és lengette a kalapját, míg elhajtott. Másnap beállított, hogy köszöni szépen Samu az üdvözetet, azt izeni hogy muuúúúú. Nahát — muuúúú — azt izeni Samu és olyan felségesen tudta utánozni a tehénbögést — muúúú — és nevettek, nevettek s a polcokon összenéztek a díszkötésű remekírók.

Katalin és Erzsébet megrettenve figyelték az eseményeket s nem beszéltek róla, se Józsaival, se egymásközt. Úgy nézték, mint valami természeti tüneményt, valami megmagyarázhatatlan égszakadás-földindulást s csak apró, tárgyilagos szavak estek, például azt mondta egyszer Katalin.

— Micsoda parlagi ember — s tudták, kiről van szó.

Józsa nem felelt, csak leszegte a fejét.

Erzsébet utánavetette :

— Ez nem olvas soha, tán még ujságot se.

Józsa felnézett s csúnya, kis fény cikkázott át a szemén, de el is enyhült rögtön.

— Először is olvas, — mondta — másodszor nem az a fontos, hogy olvasson.

Csend lett. Erre nincs mit szólni. Nem az a fontos, hogy olvasson! Istenem.

Még estek aztán később így apróka, csipp-csupp szúrások — kivált, hogy már beszélni is kezdtek az emberek, de inkább csak úgy kezelték a húgukat, mint valami beteget... valami beteget, akinek valami furcsa, egzotikus betegsége van, ó, valami kívánatos és borzongató betegsége, valami csodálatos baj, amit úgy... úgy kapni csak, se ételtől nem jön, se hűléstől, huj...

Már beszéltek róla az emberek. Mitrovicz né szolt, meg mások is, kerülgetve. A főjegyzőné meg a fülük hallatára mondta egy este a Főutca sarkán, hogy szembejött a társaságával — de látszott, csak úgy mondja hirtelen, hogy hallják — ez a Mihályfi, nahát, mit szólsz édesem! — hír volt róla s valami betört az életükbe.

Most ott ültek négyen s nem beszéltek róla, de benne volt a levegőben. Kora délután egyszerre csak beállított Mihályfi, hogy mennének el a Bercsényi-ligetbe, vándorcirkuszosok vannak ott, megnéznék, van valami csuda egy lovuk, azt mondják, csárdást táncol két lábon. Érzett, kicsinált dolog s Józsa elment vele.

— Uzsonnára itthon légy — s elkerülte Katalin, hogy Mihályfit is hívja.

— Jójó — és elment.

Már eljött az uzsonnaidő — még vártak feszületen — Kozmáné fészkelődött a sarokban, az órát nézte, végre is Katalin felállott — uzsonnázzunk. Uzsonnáztak.

Kozmáné, dicsérte a kuglófot s ez mégis valami enyhéséget hozott, mert Kozmáné ugyancsak tudja, mi a jó s ha ő egyszer valamire azt mondja — s közben felhúzza a szemöldökét, csippent az ujjával, hogy — finom — akkor az finom. Erzsébet lediktálta nekik a mandulakrém receptjét, de Józsa csak nem jött — s kicsit hallgattak. Mitrovicz né az ura operációját beszélte el, színesen, sok részlettel, — s Józsa még mindig nem jött s restelték nagyon. Katalin az ablakhoz lépett s elnézett az Arany János-utcán végig, hátha meglátná jönni. A Szillerték szolgálója borért ment a Makkhetesbe, a pékék előtt kintállott a legény s rászólt valamit, nevettek. A kaszárnya felől két katona jött elé, azok is megálltak. Odébb az öreg Mattyasovszky néni az ablakban ült a macskájával s együtt forgatták a fejüket, ha jött valaki az úton, Mattyasovszky néni, meg a macska. Messzebb, a sarkon Énekes Jóska, a világ bolondja cigánykerekezett el, nagy kurjantásokkal s a gyerekek nevelték. Jöttek Hegedüsék már hazafelé a két gyerekkel, ránköszöntek Katalinra s Hegedüs né odaszólt — láttuk Józst a cirkuszban, nagyon jól mulattak. Katalin belesápadt — Józsa csak nem jött.

Mitrovicz né felállott és kezdett elköszönni.

— Hát mennénk is, — Kozmáné is felállott — későre jár. Ilyenkor már otthon a helye az embernek — s a szalongarnitúra majd, hogy forogni kezdett a Bolky kisasszonyokkal.

A vendégek elmentek. Visszaültek az asztalhoz és néztek maguk elé, ölbeeresztett kézzel.

Végre megcsikordult a kapu, de nem mozdultak. Még akkor sem, mikor Józsa bejött s már nevetett is.

— Szervusztok, — s összecsókolta őket — jaj de nagyszerű volt, te! Láttátok volna! — mert a ló igazán csárdást táncolt s két kutya, fiú- meg lányruhába ágált, egy majom biciklizett és a bohóc! valami ennivaló!

— Most kell hazajönni?

Józsa pillanatra elkomolyodott, de aztán legyintett.

— Még hét óra sincs — és mesélte, mesélte tovább.

— Egyél.

— Jaj, nem vagyok éhes, ettem sóskiflit meg savanyúcukrot és ittam málnaszörpöt, egész beteg vagyok — és ezen is nevetett. — Ej, hát mit ültök itt, mint a faszentek! Te, hallgassatok ide, — erre készült, — ügylátszik — estére elmegyünk a színházba, jó? Várjatok csak. Tudniillik Mihályfi szerzett négy jegyet. A Hamburgi menyasszonyt adják, Sasadi Ollyval, még úgy sem voltunk, mióta itt vannak. Naa, igazán.

S macskásan dörzsölődött hozzájuk, ahogy ott ültek, de érezni lehetett, hogyha nem mennek is, ő elmegy — ebből baj lesz — ő elmegy! Jó háát... elmennek. S készülni kezdtek, háromnegyednyolcra jön értük Mihályfi.

Az intéző harsány illedelemmel köszöntött be, nagy kezitcsókolozva s a savanyú fogadtatásra nem került beljebb — 'szen úgysis menniök kell már, majd máskor teszi tiszteletét szíves engedelmeükkel — de nem is romlott el a nagy kedve s tömött, picit deresedő bajusza alatt, folyton mosolyoghatnékra állott a szája.

Elindultak. A szűk gyalogjárón hárman még csak elfértek volna, de négyen már nem. Egyszerre csak együtt mentek Józsa, meg az ember s mögöttük az idős Bolky kisasszonyok, úgy mentek a színházba, ahol végtére is jól telt az idő mindnyájuknak — a férfi figyelmes volt, cukrot hozott és műsort — s hogy kijöttek, alig volt ellenvetés, mikor azt mondta, nézzenek be kicsit a Gambrinusba, ha szabadna...

Kiültek hát a Gambrinusban, a ponyva alá s Mihályfi bort parancsolt, butéliását. Nevetett, míg sorba töltött.

— Adta Höbnere — így hívták a Gambrinusost — a magam borát vásárolom itt vissza. Én harmincöt fillérjével adom neki literjét pucéron, ő meg kettőnegyvenért adja vissza butéliával, ezüstkupakkal, meg cifra címkével. Na mindegy.

S a színházról beszélgettek. Szép volt. Erzsébet azt mondta, ez a Sasadi Olly gyönyörűen öltözködik s Katalin ráhagyta: nagyon finom jelenség.

— Á! — mondta az intéző s csak Józsat nézte erősen — olyan ez csak, amilyeneket a divatlapokba rajzolnak, olyan... olyan merev. Nem ő a szép, nem ő!

S mások is jöttek rendre, a főjegyzőék is Barabás tanárékkal s Dénes doktor a polgármesterhelyettessel és még sokan a jó, finom meleg éjszakában s suttoztak egymásközt — a Bolky kisasszonyok, a Mihályfi intézővel, nahát!

Színészek is jöttek: Sasadi Olly is egy tiszttel — bakompartos, kövéres őrnaggyal — s beültek egy boxba, vacsoráztak és az őrnagy hallgatott. Sasadi Olly beszélt, beszélt, beszélt s nevetett, nagyon hangosakat, túldallamosan s mindenki azt mondta — a főjegyzőék, Barabás, a polgármesterhelyettes, mindenki — milyen drága!

A cigány húzta és ittak az emberek és kezdtek megmutatkozni. Ahogy erősen múltott az éjfél, úgy lettek egyre gyűröttebbek s nyujtóz-kodóbbak, a főjegyzőné táncolt a sarokban egy fiatal, japánarcú kis tiszttel, csak úgy helyben topogtak kicsit, diszkréten s mindenki nézte őket, pletykás szemmel, keresve rajtuk valamit. Sasadi Olly húzott a kucsebértől, levelezőlapokat írt aztán s az őrnagy székestől vállonölelte és a lány nevetgélt. Mihályfi virágot válogatott Mári nénitől, két-két kis csokor szegfűt, Katalinnak s Erzsébetnek s három szál piros rózsát Józsnak s bókka adta át finoman és már csak egymást nézték. Valami barátja is bevetődött Mihályfinak, doktor Kirsza nevű a városházáról, kapatosan s folyton odaokvetetlenkedett az asztalukhoz, odakoccintott s mondott mindenfélét, célzásokat — hej, szerelmes a Krisztinamajori intéző! — meg hogy — eredj haza Péter, bógnek a tehenek! s más effélét. S az intéző hetykén gágogotott vissza — szerelmes, mert teheti, magyar állam fizeti! Ha bógnek, nem a te bajod! — s így. Végre is megsokallotta s nyomatékka kiáltotta vissza — két ökölre támaszkodva, megnézve erősen: mit is mondott Horatius Cocles? a beszédből sok lesz! — s a fiatalember elhallgatott.

Józsa úgy kivirult, hogy azt hitte, alig fér el a széken. A két idős Bolky lány mereven ült, hallgatva s néha ki tudja kinek-minek, micsoda el se is hangzott kérdésre ingatva a fejüket, ó Istenem.

Két órára járt, mikor elindultak haza. Mentek végig a Kossuth Lajos-utcán, át a Bolgár-közön s be az Arany János-utcába — elől Mihályfi a lánnyal, pusmogtak, ki tudja mit — mögöttük ők ketten, úgy ballagtak csendesken, az alvó gömbákácok között a kapuig, ahol az ember összevágta a bokáját s elköszönt, Józsnak hosszan kezét csókolva.

A Bolky kisasszonyok bementek, kicsit tétován álldogáltak és aztán ágyazni kezdtek. Józsa a virágokat látta el, vizet hozott kis vázába, nagy vázába, leoldotta róluk a spárgát, drótot s szétbontotta őket, hadd éledjenek, az orrát beledugta a csokor közepébe, oda is szoritotta az arcához s nagyot lélegzett belőle.

A két idős Bolky kisasszony a két nagy ágyban aludt, Józsa előttük a diványon, arra dobta most magát s nevetett, nevetett, csak úgy, mert jól esett. Katalin és Erzsébet a hajukat fésülték a nagytükör előtt, aztán pohár vizet készítettek oda s két-három szem kockacukrot,

amit el szoktak szopogatni ilyenkor s gyufát az éjjeliszekrényre. De még nem feküdtek le, csak ültek az ágyuk szélén, hallgatva. Józsa felugrott, a tükör elé penderedett és illetlen módon vetkőzni kezdett s énekelt hozzá Sasadi Ollyt utánozva, szemérmetlenül.

— Józsa! — majdnem egyszerre szóltak rá, de nem hederített rájuk.

Katalin és Erzsébet vállat vontak s lefeküdtek, hanyattfeküdtek és a mennyezetet nézték, amelynek a közepén gipszangyalkák tartották a lámpát.

Józsa eloltotta a villanyt s egy bukfenczel a díványra vetette magát. Aztán feltérdelt, odafordult a sötétben az ágyakhoz s azt mondta kicsattanó hangon. Szinte világított vele, — ahogy mondta :

— Te! Férjhez megyek! . . .

S a Bolky kisasszonyok utánafüleltek a hangnak és feküdtek ott a sötétben, elnézve magukba, elnézve az éveknél muló során által hátrafelé . . .

Török Sándor.

MIKOR A FÉNYSZÓRÓK ELÉGTEK.

Karácsony este volt : fehér és álmos este.

(Sosem voltam az élettől oly messze.)

Mi együtt ültünk dermedt csendben négyen:

anyám, öcsém, hugom, halk esti fényben.

Árnyas falunkról apám képe intett,

ő akkor nem rég hagyott árván minket.

Én Vergiliust fordítgattam éppen,

de egyre messzebb, egyre messzebb néztem

a holt betűkről. Lásd, szerelmes voltam.

Egyszerre, hogy a könyv fölé hajoltam,

két vékony vállam megremegett némán.

Jó, hogy senki sem nézett akkor énrám,

s nem látott senki két gyermekszemembe.

Egykedvű óránk tikk-takkolt merengve,

anyám szívén dermedten ült a bánat,

(még szörnyű súlya volt a gyászruhának,)

hugom mesébe feledkezett mélyen.

De én a csendből hirtelen kitéptem

riadt magam, s karácsonyfánkon gyorsan

minden fényszórót sorra lobbantottam

és néztem táguult szemmel, míg elégték.

Tudom, hogy akkor valahol felétek

is elsuhanl nyugtalanságom árnya,

s te jól emlékszel dúlt karácsonyfámra.

M. Juhász Margit.